

Tuff konkurrens för miljön i nyhetsbevakningen

Henrik Ekman*

Tillståndet i miljön är mycket oroande, tyckte sju av tio svenskar sändödens år 1988 och i medierna var frågan het. Var det miljögifter som dödade knubbsälarna? Det trodde både allmänhet och politiker. Frågan dominerade valrörelsen och Miljöpartiet kom in i riksdagen.

Senare visade det sig att våra sälar smittats av ett valpvirus som svältande grönländssälar på jakt efter föda fört med sig från Nordnorge. Barents hav var tömt efter år av huggsexa på sill, torsk och lodda. Men 1988 var sändöden en ren miljöfråga.

Den moderna miljöfrågan föddes med den amerikanska biologen **Rachel Carsons** *Tyst vår* som fyller 60 år under valåret 2022. Boken kom även att påverka svenska politiker. Kretsen kring dåvarande statsminister Tage Erlander läste boken. Hotet från gifterna födde en oro som ledde till politisk handling.

Än mer intryck tog den svenska regeringen av kemisten **Hans Palmstiernas** *Plundring, svält, förgiftning*

---

* Henrik Ekman är biolog, miljö- och vetenskapsjournalist samt författare. Han har bland annat varit miljöreporter på *Svenska Dagbladet* och SVT:s Aktuellt.

1967, då även medierna på allvar började rapportera om miljöproblemen. **Barbro Soller** på *Dagens Nyheter* var en pionjär som fick stort inflytande, liksom efterträdaren **Björn Berglund**. Alla redaktioner satsade, och då jag själv började på Journalisthögskolan 1972 var målet att bli miljöreporter.

I Stockholm 1972, vid FN:s första miljökonferens, var mediebevakningen massiv. Enbart *Dagens Nyheter* hade sex fotografer, en tecknare och 17 skribenter som rapporterade och kommenterade.

Lars Vaste på *Expressen* var först att få titeln miljöreporter. Han upplevde en guldålder på 70-talet.

– *Söndags-Expressen* hade temanummer om bly i bensin, samhällets kemikaliebaksmälla, oljekatastrofer, miljöforskning, Fältbiologerna med mera och jag skrev även om försurningen på 70-talet. Ofta var det sex till tio sidor, både löpsedel och etta, berättar han.

Både tidningar och etermedier satsade. **Dag Jonzon** och **Bo Landin** startade en miljöredaktion på *Sveriges Radio* 1977. Dit kom snart även biologen **Karl-Johan Bondeson**, senare mångårig miljöreporter på *Göteborgsposten*.

Så småningom sjönk mediernas intresse. Många specialreportrar bytte inriktning, slutade eller gick i pension. Att miljöengagemanget åker berg- och dalbana vet alla journalister som bevakar området.

– Periodvis tillhör du mera underhållningsdetaljen och får sitta och hålla på med dina havsörnar, säger Karl-Johan Bondeson.

Med Tjernobylnkatastrofen 1986 tog det fart igen och Karl-Johan Bondeson ser perioden mellan Tjerno-

byl och FN-konferensen i Rio 1992 som en höjdpunkt för miljöjournalistiken.

DN och *Göteborgsposten* skickade vardera två reportrar till Rio. Själv var jag på Aktuellt som lät mig göra en lång reportageresa till Amazonas i förväg.

– Det fanns gott om resurser och mycket redaktionellt utrymme att fylla. Redaktionerna triggade varandra. Och det var status att vara miljöreporter, konstaterar Karl-Johan Bondeson.

Sedan gick det utför. Andra frågor tog över och vid millennieskiftet nåddes ett bottenläge. Mellan 1992 och 2000 förlorade miljöorganisationerna hälften av sina medlemmar. Och medierna speglade utvecklingen.

Men det skulle svänga igen. Under 2000-talet första år växte klimatfrågan sig stor, med draghjälp av USA:s tidigare vice president Al Gores bok och filmen *En obekvämt sanning* samt de alarmerande rapporterna från FN:s klimatpanel IPCC inför Köpenhamn 2009.

– Samtidigt betydde klimatmötet en ny vändpunkt för att det gick så dåligt, menar **Susanna Baltscheffsky** på TV4, under många år miljöreporter på Svenska Dagbladet. – När Köpenhamn blev ett sådant totalfiasko gick luften ur frågan.

2010 var det färre än 50 procent som kände oro för miljön och klimatet, en lika låg siffra som tio år tidigare. Där låg den och pendlade till sommaren 2018. Ännu i maj jublade rubriksättarna på **Aftonbladet** över rekordvärmen, men när hettan tog strypgrepp på Europa och bränderna rasade dog glädjen.

Utanför riksdagshuset inledde 15-åriga **Greta Thunberg** sin skolstrejk. Hon bidrog också starkt till att klimatfrågan hamnade överst på dagordningen. Nu skulle

alla redaktioner ha specialreportrar igen. Även kulturjournalisterna hoppade på tåget, kanske uppiggade av den hotande apokalypsen. Klimatförändringarna gavs nu lika stort utrymme som försurningen på 70-talet.

Sedan kom Covid-19-pandemin.

Susanna Baltscheffsky rekryterades till TV4 hösten 2019 som vetenskapskommentator, med fokus på klimat. Hon hann rapportera från toppmötet i Madrid innan viruset slog till. Därefter blev det inte så mycket miljökommentarer.

– När pandemin spred sig som en löpeld fanns oändliga behov av förklaringar till Covid-19. Så det tog min tid, berättar hon.

Säkerhet har alltid varit en viktig fråga för väljarna. Hit hör farsoter men förstås också krig, framför allt om det är i vårt närområde. Att miljöjournalistiken inte fick så stort utrymme våren 2022, trots att covid-hotet klingat av, är därför inte så konstigt.

– Det är nästan bara Ukraina och kriget, bekräftar Susanna Baltscheffsky, som ändå tror att klimatfrågan kan växa under valrörelsen. Det beror på vad som händer. Om det blir torrt i sommar och stora skogsbränder, då kommer det att ta fart.

Erika Bjerström, som 2020 blev SVT:s första globala klimatkorrespondent, har en ljusare syn på frågans möjligheter att hävda sig. Till FN:s klimatkonferens i Glasgow 2021 fick hon sällskap av två klimatreportrar, det utsågs en klimatredaktör och SVT startade också ett nyhetsbrev om ämnet. Hon ser en medvetenhet hos nyhetsredaktörerna om att kriserna har beröringspunkter, även om pandemin och kriget dominerat nyhetsflödet.

– Jag har kunnat göra reportage från Afrika om hur klimatkrisen ökar risken för nya pandemiutbrott och om hur kriget i Ukraina också är ett krig om fossila bränslen och den gröna omställningen. Men det är en kamp varje dag att få in klimatet i sändningarna, berättar Erika Bjerström.